

KÖNYVISMERET HÁZIDOLGOZAT

A Japán címszó összehasonlítása négy általános lexikonban

Készítette: Marczis Judit

Konzulens: Buda Attila

PPKE Kiadói szerkesztő I. évfolyam

Budapest, 2007. május 21.

Választott feladatomban a *Japán* címszó összehasonlítása az alábbi lexikonokban:

Pallas Nagylexikon
Révai Nagylexikona
Magyar Nagylexikon
Britannica Hungarica

A négy lexikon összehasonlításának alapjául a megjelenésük időbeni sorrendjét vettem, hiszen így világosan nyomon követhető a lexikon, mint kiadvány fejlődése, mind tartalmi, mind tipográfiai szempontból.

I. A címszóról

A japán címszó a *Pallasban* fettel van szedve és zárójelben feltüntették az ország nevét japánul is. A zárójelben hivatkozást találunk az ország térképére és címerére. A címszó után elolvashatjuk az ország pontos földrajzi elhelyezkedését, felsorolva a négy nagyobb és több kisebb szigetet, amely az országot alkotja. Megtudhatjuk Japán összterületét, lakosainak számát és az 1 km²-re eső népsűrűséget. A *Révaiban* az ország nevét japánul már kurzívval szedték és ebben a bekezdésben megadták az ország birtokait is. A *Magyar Nagylexikonban* a japán címszó után kettőspont következik, aztán az ország rövid földrajzi elhelyezkedése. Egy keretes ábrában feltünteti az országra vonatkozó fontosabb adatokat (hivatalos név, államforma, főváros, terület, lakosság, népsűrűség, stb.). A japán zászló, címer és egy kisméretű térkép is felkerült az oldalra, színes nyomtatásban. A *Britannica Hungaricában* a címszót vesszővel választja el az ország japán nevéől, amit kiskapitálissal szedtek. Érdekes, hogy itt leíró jellegű az ország földrajzi elhelyezése a szomszédos országok illetve tengerek megnevezésével. Ezen az oldalon található egy nagyméretű színes természeti kép Japán egyik taváról, háttérben a japán Alpokkal. A kép alatt feltüntetve az eredeti kép fellelhetőségi helyét. Az illusztráció elhelyezése nem véletlen, hiszen itt folytatódik még az ország természeti viszonyainak leírása is.

II/a. A *Pallasban* a szócikk az alábbi tagolás szerint folytatódik:

Partok, felület és vizek – felsorolja a legfontosabb partszakaszokat, szorosokat, öblöket, kikötőket, forrásokat, folyókat és tavakat.

Éghajlat és termékek – érdekes, hogy az ország természetes növényzetét és állatvilágát csak érintőlegesen említi meg, a termesztett növényekre és az állattenyésztésre sem tér ki különösebben. Viszont itt található meg a főbb gazdasági ágakat: selyemhernyótenyésztés, halászat, bányászat. A bányászott érceket tételesen felsorolja: hol, mit, milyen mennyiségben bányásznak.

Lakosság, ipar, kereskedelem – a lakosság számán kívül megemlíti hány nő és hány férfi; születések, halálozások számát és részletesen felsorolja a különböző társadalmi osztályokat, számadatokkal együtt. Az iparra különösebben nem tér ki, külkereskedelmét 1888–1892-ig egy táblázatban szemlélteti, amely a szedéstükrön belül átfut a másik hasábra is. Japán hajóforgalmát viszont részletesen leírja, milyen típusú és hány hajó kötött ki ill. hagyta el a japán kikötőket 1892-ben. Egy táblázat mutatja meg azt is, hogy az

egyek kikötőkben hogyan oszlott meg a forgalom 1000 jenne kivetítve. Megemlíti a nagyobb hajótársaságokat is. Leírja a vasúthálózatot: hol, milyen hosszú és tulajdonú vasútvonalak vannak ill. távirati-, postai és telefonhálózatról is szól röviden.

Alkotmány, közigazgatás és szellemi műveltség – 1889. február 11-i alkotmány szerint az államfő a császár, aki az egész végrehajtó hatalmat gyakorolja a miniszterek tanácsával együtt. Törvényhozói hatalmát az országgyűléssel megosztja. Részletes információt kapunk az országgyűlés összetételéről és az ország közigazgatási rendszeréről. Megtudhatjuk, hogy milyen típusú börtönök vannak, hány darab van belőlük, mennyi a bebörtönzöttek száma (férfi-nőre lebontva) és milyen büntetésformák vannak.

Kitér a sorkatonai szolgálatra és igen nagy részletességgel számol be a japán hadseregről (létszám, beosztások, lovak száma, fegyverek típusa, hány darab van belőlük, stb.), a hadi flottáról (itt is részletesen megemlítve a hajótípusokat, tengerészek számát, beosztásukkal együtt).

Olvashatunk az ország vallási irányzatairól, oktatási rendszeréről, és az írott sajtó termékeiről is.

A bekezdéseket behúzással illetve a bekezdések címeit kurzív szedéssel emeli ki.

II/b. A Révaiban a szócikk az alábbi tagolás szerint folytatódik:

Partok, felület és vizek – leírja Japán fontosabb partszakaszait, szorosait, öbleit és kikötőit. Megemlíti a meleg forrásait, folyóvizeit és tavait is.

Éghajlat és termékek – a különböző szigetek hőmérsékleti adatait adja meg, illetve megtudhatjuk, hogy az ország mely részein milyen a csapadék eloszlása. Felsorolja a növényzetet és részletes információkat kapunk az 1910. évi terménystatisztika főbb adatairól is. Állatvilágát csak érintőlegesen írja le, annál inkább kitér a háziállatokra és azok számadataira. Az ország bányászatát is bővebben magyarázza.

Lakosság, ipar és kereskedelem – lakosság számán kívül megemlíti hány nő és hány férfi, születések, halálozások számát és részletesen felsorolja a különböző társadalmi osztályokat, számadatokkal együtt. Itt már kitér röviden a japán életmódra is (öltözködés, étkezési szokások, viselkedés). Új információként bekerülnek a részletes házi-és gyáripari adatok: melyik iparágban mennyit termeltek. Külkereskedelmi adatokat 1888–1910-ig táblázatban adja meg. Részletezi a bevétel és kivétel értékét az egyes árukra kivetítve. Japán hajóforgalmáról is bővebb információkat tudhatunk meg: milyen típusú és hány hajó kötött ki ill. hagyta el a japán kikötőket 1910-ben. Leírja a postai forgalmat: miből mennyit szállítottak.

Alkotmány, közigazgatás, véderő, szellemi műveltség – az itt leírt információk nagyrészt megegyeznek a *Pallasban* olvasottakkal. Új információ, hogy latint is tanítanak az iskolákban és az új japán írás-olvasás diadalmasan küzd a régi nehéz írásmóddal. Betekintést nyerhetünk a japán mértékegységekbe is. Leírja a japán címet, illetve hivatkozik a címereket tartalmazó táblázatra is.

A bekezdéseket behúzással illetve a bekezdések címeit fett szedéssel és más betűtípus használatával emeli ki. Érdekes tipográfiai megoldás, hogy a szócikket megszakítja egy vákát oldal, majd egy kétoldalas Japán és Korea térkép következik, amely színes. A térképen kiegészítő információként megjelöli a brit és orosz birtokokat, vasútvonalakat, tengeralatti táviró kábeleket. A fővárosokat kétszeri, a fontosabb kikötő városokat egyszeri aláhúzással jelöli. A térkép után egy újabb vákát oldal következik és folytatódik a szócikk leírása.

II/c. A Magyar Nagylexikonban a szócikk az alábbi tagolás szerint folytatódik:

Természeti viszonyok – geológiai leírást ad, kiemelve földrengéseket, új fogalom a cunami és kitér az erős tűzhányó-tevékenységekre is. Részletes leírást ad a négy fő sziget felépítéséről, megemlítve a hegyvidékeket, nagyobb tavakat, tűzhányókat. Természeti viszonyokon belül felsorolja és leírja az országra jellemző éghajlatot, vízrajzot, növényzetet és állatvilágot. Érdekes, hogy az előző két lexikonhoz képest a növényzetnél és állatvilágnál nem a haszonállatokat és termesztett növényeket sorolja fel, hanem a természetes fajokat, amelyeket kurzív szedéssel emel ki, zárójelben megadva mindegyiknek a latin megnevezését is.

A bekezdés címe középre zárt és kurzívval van szedve, ezen a bekezdésen belül az alcímek (éghajlat, vízrajz, növényzet és állatvilág) kurziváltak, de nem középre helyezettek és nincsenek behúzva. Ebben a bekezdésben található egy egyoldalas színes térképet a négy főszigetről. Mindkét hasábon elhelyezésre került egy-egy kisebb méretű színes természeti kép a szöveg kiegészítéseként. Ebben a lexikonban a szövegen belül már élnek jelmagyarázatokkal (tilde, jobbra mutató nyíl), amelyek segítik a szöveg értelmezését. További bekezdések:

Népesség – eltérően az előző két lexikonhoz képest nem sorolja fel a különböző társadalmi osztályokat, kitér viszont a születési-halálozási arányszámokra (1920-as és 1997-es adatokat hasonlítja össze), a természetes szaporodási adatokra, várható élettartamra és a népesség területi eloszlására, felsorolva a népesebb városokat is. Foglalkoztatottak eloszlása a három fő területen: mezőgazdaság, ipar, harmadik szektor (1950-es és 1997-es adatok összehasonlítása százalékban). Megadja a munkanélküliségre és inflációra vonatkozó százalékos adatokat is. Hasábon belül színes kép egy fesztiválról.

Gazdaság – részletes leírás az ország 1950-es évek óta megfigyelhető gyors fejlődéséről. A GDP új fogalomként jelenik meg. Ezen a bekezdésen belül további alcímek a mezőgazdaság (II. világháborút követő évtizedekkel kezdi az ismertetést, az adatokat a megnevezett termények után zárójelben megadva), állattenyésztés (ezen belül kurzívval kiemeli a halászatot is), bányászat (az ország energiahordozókra vonatkozó importjába is kapunk betekintést, a bányászott ásványok mennyiségét a megnevezés után zárójelben adja meg)., ipar: a gazdaságon belül ez a leghosszabb rész. Az egyes iparágak felsorolásakor megadja a megtermelt áru nevét, zárójelben megadva a megtermelt mennyiséget és hogy a világon hanyadik, illetve zárójelben felsorolja azokat a településeket ahol a különböző áruk termelése történik. Természetesen az előző két lexikonhoz képest az újabb iparágakat is megemlíti (híradás-technika, gépjárműipar, elektronikai berendezések, számítástechnika, stb.)

Közlekedés: vasútvonalak, közúthálózat, repülőterek. Színes kép a hasábon belül egy expressz vonatról.

Külkereskedelem: export-import leíró jelleggel, nem táblázatos formában és dollárban megadva, az áruk ezen belül százalékokkal megjelölve zárójelben.

Államszervezet – az előző két lexikontól eltérően az 1947. május 3-i alkotmányt veszi alapul, melynek értelmében a császár az államfő, de kormányzati hatalommal nem rendelkezik. A törvényhozó hatalmat a kétkamarás parlament gyakorolja, a végrehajtó hatalom birtokosa a parlamentnek felelős Kabinet.

Fegyveres erők – az előző két lexikonhoz képest nem hosszú a felsorolás. Bár itt is ad meg számadatokat, azok könnyebben értelmezhetőek, nem terjednek ki részletesen mindenre.

Űrkutatás - Japán nem foglalkozik katonai űrprogramokkal, csak polgári űrtevékenységet folytat. Az első japán mesterséges holdat 1970-ben állították pályára. Az első tudományos műholdjuk a Nap rádiósugárzását és a töltött részecskéket vizsgálta, meteorológiai műholdjuk része az európai és amerikai meteorológiai világhálózatnak. Az 1980-as években az óceánkutatást végző és a halászok munkáját segítő "Tengerfigyelő Műholdak" sorozat tagjai kerültek napszinkron pályára. Nemzetközi együttműködés keretében több japán űrhajós járt már az űrben.

II/d. A *Britannica Hungaricában* a szócikk az alábbi tagolás szerint folytatódik:

Természeti viszonyok- leíró jelleggel ad információkat az ország geológiájáról. Kétoldalas színes térkép, a következő információkat feltüntetve:

- város 2 000 000-nál több lakossal
- város 500 000- 2000 000 lakossal
- város 100 000-500 000 lakossal
- város 100 000-nél kevesebb lakossal
- főváros
- prefektrúraszékhely
- prefektúrahatár
- csatorna
- völgyzáró gát
- híd
- nemzeti park
- tengerszint feletti magasság (m)

A térképen még található egy táblázatot a prefektúrák felsorolásával.

Ezen a bekezdésen belül említi meg, nem kiemelve az éghajlatot, növényzetet, állatvilágot; latin nevet nem ad meg, csak egyes jellemző fajoknál zárójelben, kurzívan szedve a japán megnevezést.

Népesség - hivatalos nyelv, írásjegyek, vallás, népsűrűség, nincs százalékos adat a születési és halálozási arányokról.

Gazdaság - leíró jellegű, nincsenek számadatok. Ezen az oldalon található egy nagyméretű, színesben nyomtatott táblázatot a japán császárok és császárnők nevével és uralkodásuk idejének megjelölésével. Ennek a táblázatnak az elhelyezése ebben a bekezdésben nem szerencsés, hiszen az ország gazdaságáról szóló információkhoz nincs köze. Szerencsésebb lett volna, ha az ország történetéről szóló oldalak valamelyikén helyezik el. Következő oldalon, ahol még a gazdasági leírás folytatódik színes kép teraszos rizsföldekkel, kép alatt feltüntetve a copyright-ot.

Politikai és társadalmi viszonyok - államforma ismertetése, új információként japán pártok felsorolása, oktatásügy.

Kulturális élet - utalások a lexikonban japán művészettel kapcsolatos címszavakra.

Ebben a lexikonban a különböző bekezdések címeit kurzívvval szedték, amelyet pont követ. Kiemelésként még a behúzással éltek.

III: A szócikkek harmadik nagyobb bekezdése az ország történetéről szól, amelyet a négy lexikon az alábbiak szerint ír le.

A *Pallas* lexikonban az ország történelméről külön bekezdésben kapunk információkat. A bekezdés címe középre zárt és fettel szedett, alcímként A fölfedezések története, behúzva és kurzívan szedve jelenik meg. Megemlíti azokat a felfedezőket, akik az első híradásokat adták az országról. Általános leírás az uralkodói rendszerről. Xaveri Szt. Ferenc megjelenése, kereszténység üldözése, Japán elzárása a világtól. 1853. évi kikötők megnyitása, kereskedelmi szerződések kötése külföldi országokkal; japánok utazhatnak külföldre is. Belső reformok, ország átalakítása. 1889. 02. 11. alkotmány kihirdetése. Külön bekezdést szentel a kínai-japán háborúnak, amely 1894-95-ben történt. A bekezdés címét fettel szedve és középre helyezve. Tulajdonképpen ennek a háborúnak a leírásával, kimenetelével zárul a japán címszó a *Pallas* lexikonban. A címszót egy viszonylag hosszú irodalomjegyzék zárja.

A *Révai* lexikon is külön bekezdést szentel az ország történeti leírásának. A bekezdés címét középre zártan és fettel szedve kiemelve. Nem olyan mesészerű elmesélés, mint a *Pallas*-ban, hanem tényszerű közlés.

A kínai háború 1894–95 – nem olyan terjedelmes a leírás, mint a *Pallas*-ban.

Az orosz háború 1904–1905 – új információ a *Pallashoz* képest. Információkat kapunk a háború utáni évekről, Japán külkapcsolatairól 1913. 02. 12-ig. A szócikket itt is az irodalomjegyzék zárja, amely külön-külön felsorolja a földrajzra és történelemre vonatkozó forrásokat.

A *Magyar Nagylexikon*-ban az ország történetét külön bekezdés tárgyalja, a bekezdés címét kiemelve középre zártan, kurzívan szedve. Érdekes, hogy a bekezdés folyamatosan szedett, nincsenek behúzások, leíró jellegű információkat kapunk. Sok rövidítés, belső hivatkozások, korszakok megnevezése, azok dátumai zárójelben. Japánul is megad egy-két szót zárójelben, kurzívval szedve. A kínai ill. orosz-japán háborút és az I. világháborút csak megemlíti, külön nem tér ki rá. Japán megnevezés helyett sokszor használ tildét. A II. világháború Japánra vonatkozó eseményeit sorolja fel, és a háború utáni éveket is leírja. Egy teljes oldalon színes táblázat a japán császárok és császárnők nevével, uralkodásuk dátumával. Külön táblázat sorolja fel a sógunokat és miniszterelnököket. A szócikk zárósoraiban Japán főbb pártjait sorolja fel. Érdekes, hogy az irodalomjegyzék sokkal rövidebb, mint az előző két lexikonnál.

A *Britannica Hungarica*-ban Japán történelmének ismertetése teszi ki a szócikk legterjedelmesebb részét. Ebben a bekezdésben az alcímeket kurzív szedéssel és behúzással emelték ki. A bekezdés a japán őslakók eredetével és életével kezdődik, a japán állam kialakulásával folytatódik. Majd felsorolja az ország különböző történelmi korszakait, zárójelben megadva azok dátumait. A korszakok leírásakor információt kaphatunk a japán társadalom formálódásáról, kulturális fejlődéséről is. A szövegen belül sokszor használ japán kifejezéseket, kurzívval kiemelve. Táblázatot találhatunk japán miniszterelnökeinek, pártjuknak és a kormányzásuk időszakának megjelölésével.

A bekezdés és egyben a japán szócikk azzal zárul, hogy Japán 1990-es évek elejére a második helyre zárkózott fel az Egyesült Államok mögé a bruttó nemzeti össztermék tekintetében és a világ legnagyobb hitelezőjévé vált. A szócikk legvégén az irodalomjegyzék található.

IV. Összefoglalás

A négy lexikon tanulmányozása során leginkább a *Britannica Hungarica* volt az, amelyben a Japánról szóló információk, leírások könnyen értelmezhetőek, nyomon követhetőek voltak számomra. A *Magyar Nagylexikon*ban található rövidítések, utalások szerintem nem igazán könnyítik meg a szócikkben leírtak értelmezését. A két korábban megjelent lexikon, a *Pallas* és a *Révai* érthetően kevesebb információval szolgálnak a mai kor emberének és nyelvezetük nehézkes volta miatt nagyobb odafigyelést kívánnak meg olvasásuk során. Mindezek ellenére érdekes volt a feladat, hiszen négy különböző korszak lexikon kiadványába nyertem betekintést, és ezáltal megfigyelhetővé váltak számomra az információk bővülése egy adott címszóról és ezen információk olvasók felé történő interpretációja egy címszó keretében.